

Pilke Päiväkotien lausunto koskien lakiesitystä

Asia: HE 54/2025 vp – Laki varhaiskasvatuksen palvelusetelistä

Yleisesti

Nykyinen voimassa oleva varhaiskasvatuslaki luo hyvät edellytykset laadukkaalle ja tavoitteelliselle varhaiskasvatukselle. Varhaiskasvatuksen oma palvelusetelilainsäädäntö on edellytys varhaiskasvatuslain tavoitteiden saavuttamiselle sekä laadukkaalle varhaiskasvatukselle. Toimiva ja lapsen edun huomioiva rahoitusjärjestelmä edistää yhdenvertaisuutta, mahdollistaa perheiden valinnanvapauden sekä tukee monipuolista palvelujärjestäjien joukkoa.

Kuitenkin käsiteltävä lakiehdotus ei esitettyssä muodossa toteuta lainvalmistelulle asetettuja tavoitteita perheiden valinnan mahdollisuuksien vahvistamisesta sekä yksityisen varhaiskasvatusalan toimintaedellytysten parantamisesta. Tavoitteiden toteuttaminen edellyttäisi muun muassa täsmällisempää säätelyä palvelunkäyttäjän asemaan sekä palvelusetelin arvon määräytymiseen.

Nykyisellään useassa kunnassa palvelusetelin arvo ei vastaa palvelun todellisia kustannuksia ja siten palveluiden rahoitus on kestävämmällä pohjalla.

Yksityiskohtaisemmin lakiehdotuksesta:

Haluamme nostaa tässä esille erityisesti kolme näkökulmaa lakiehdotukseen liittyen:

Subjektiivinen oikeus palveluseteliin

Perheiden subjektiivinen oikeus palveluseteliin tukisi perheiden valinnanvapautta ja tasaisi perheiden oikeutta yksityiseen varhaiskasvatukseen kuntien välillä. Näkemyksemme mukaan perheillä tulisi olla ensisijainen vapaus valita mieleinen palvelutuottaja, joka on palvelusetelin pohjimmainen ajatus.

Nykytilanteessa kuntien palveluohjaus saattaa estää perheiden oikeuden valita mieleinen palveluntarjoaja ja siksi lainsäädännöllä tilanne tulisi yhdenmukaistaa kuntien välillä. Lisäksi kunnat ovat saattaneet jädäyttää palvelusetelien myöntämisen ja siten rajanneet perheiden valinnanvapauden toteutumista, mikä on vastoin laille esitettävää tarkoitusta.

6 §: Siksi ehdotamme, että palvelunkäyttäjän asemaa vahvistettavan säätämällä:

- 1) subjektiivisesta oikeudesta palveluseteliin, mikäli palveluseteli on kunnassa käytössä,*
- 2) palvelusetelin myöntämisestä viivytyksettä.*

Lasten yhdenvertaisuus – erityisen tuen tarve

Varhaiskasvatustilain mukaisesti jokaisella lapsella varhaiskasvatuksessa on oikeus tarvitsemaansa tukeen. Kunnat osallistuvat kuitenkin vaihtelevasti yksityistä päiväkotia käyvän lapsen tukitoimien kustannuksiin. Osa kunnista on jopa kieltäynyt rahoittamasta erityisen tuen tarpeita.

Sivistysalan jäsenkyselyssä (2024) 60 prosenttia vastaajista sanoi, että lapsen tukeen kunnalta saatu resurssi ei ole oikein mitoitettu. Tyypillisesti tuen tarve huomioidaan muun muassa palveluseteliä korottavilla kertoimilla, jotka on määritelty sääntökirjassa. Esimerkiksi Vantaan kaupunki on määritellyt kertoimet kestäväällä tavalla.

Jotta lasten yhdenvertainen kohtelu eri kuntien välillä voi toteutua, edellyttää se tuen tarpeen huomiointia säättämistä palvelusetelilain tasolla. Olemme huolestuneita, että nyt ehdotettu kirjaus ei ole kunnille riittävän velvoittava. Siksi olisi tärkeää, että iän ja tuen tarpeen huomioimisesta palvelusetelin arvossa säädettäisiin lisäksi pykälässä 8, jossa voitaisiin säätää iän ja tuen tarpeen perusteella tehtävistä korotuksista. Samaan on kiinnittänyt huomiota lausuntokierroksella myös Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia.

Palvelusetelin arvon tarkistaminen

Lakiesityksessä palvelusetelin arvon kohtuullisuutta esitetään tarkistettavan säännöllisesti. Kuitenkin kunta päättäisi tarkemmasta aikavälistä ja tarkastelun tavasta. Lakiesityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa on kuvattu hyvin, miten kohtuullisuusvaatimuksen vuoksi arvoa olisi tarkasteltava säännöllisesti suhteessa esimerkiksi toimintaympäristössä tapahtuviin muutoksiin.

Pidämme lakiin ehdotettavaa kirjausta riittämättömänä säädöksenä varmistamaan yksityisen varhaiskasvatuksen toimintaedellytyksiä kustannusten noustessa. Siksi laissa tulisi säätää vähintään vuosittain tehtävästä indeksikorotuksesta. Esimerkiksi viime vuosien korkea inflaatio sekä palkantarkistukset ovat nostaneet palveluntuottamisen kustannuksia, ja kuntien epäsäännölliset seteleiden tarkistukset ovat luoneet palveluntuottajille taloudellisia ongelmia.

Indeksikorotuksen muodostuminen voitaisiin määritellä esimerkiksi vastaavasti kuin peruspalvelujen valtionosuuden indeksikorotus. Minimissään esitystä tulee muokata siten, että arvon tarkastelun aikavälistä säädettäisiin laissa (vähintään vuosittain).

Lisäksi palvelusetelin arvon kohtuullisuutta tulisi edellyttää tarkasteltavan tilanteissa, joissa kustannukset kasvavat äkillisesti palveluntuottajasta riippumattomista syistä. Tällaisia voivat olla esimerkiksi lakimuutosten vaikutukset palveluntuotannon kustannuksiin tai lähihistorian globaaleihin kriiseihin vertautuvat tilanteet.

Lopuksi

Lopuksi haluamme korostaa yksityisten palveluntuottajien roolia kuntien strategisina kumppaneina. Yksityinen toimija toimii saman varhaiskasvatuslain ja valvonnan piirissä kuin julkinen palveluntuottaja. Yksityiset toimijat ovat sitoutuneet pitkäjänteisesti osana koulutuspolkua tuottamaan palveluita lapsiperheille. Selkeä, yhdenvertainen ja ennustettava rahoitusmalli turvaa tämän strategisen kumppanuuden myös kuntien kannalta kestävästi.

On hyvä huomata, että tällä hetkellä palvelusetelien arvot ovat kuitenkin karanneet liian kauas kunnan oman tuotannon kustannuksista. Esimerkiksi Kuusikkokuntien vertailussa (2024) vertailukelpoinen säästö on 15–28 prosenttia kunnan oman tuotannon kustannuksiin verraten. Hyvinvointiala HALI on tehnyt vuonna 2023 selvityksen, jonka mukaan oman tuotannon kustannukset olivat kunnille keskimäärin 37 % korkeampia kuin yksityisen palveluntuottajan tuottaman varhaiskasvatuksen kustannukset kunnalle alle 3-vuotiaiden lasten tapauksessa ja keskimäärin 20 % korkeampia yli 3-vuotiaiden lasten tapauksessa.

Pitkäjänteisen ja ennustettavan palvelutuotannon näkökulmasta näitä kustannuseroja ei voi pitää enää kohtuullisina, sillä varhaiskasvatuslain ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden velvoitteet ovat kuitenkin yhtäläiset. Siksi toivomme, että palvelusetelilaista saadaan velvoittavuudeltaan riittävä, yritysten toimintaedellytykset voidaan turvata.

Jotta kustannusten vertailua voidaan tehdä palvelusetelin arvon määrittämiseksi ja todellisten palvelutuotannon kustannusten vertailemiseksi, kuntien oman tuotannon kustannusten avoimuutta tulisi merkittäväällä tavalla vahvistaa.

Siksi esitämme sivistysvaliokunnalle lausumaehdotuksen asiaa koskien:

Eduskunta edellyttää, että opetus- ja kulttuuriministeriö käynnistää valmistelun kuntien oman tuotannon kustannusten laskemiseksi ja julkaisemiseksi kansallisesti yhtenäisellä tavalla.

Helsingissä 15.9.2025

Olli-Pekka Koljonen

Pilke Päiväkodit
Yhteiskuntasuhde- ja vastuullisuusjohtaja
050 3374651
olli-pekka.koljonen@pilkepaivakodit.fi